

ՀՏԴ 910.2

Աշխարհագրություն

Ա. ԱՎԱԳՅԱՆ

ԵՊՀ սերվիսի ամբիոնի պրոֆեսոր, աշխ. գ. դ.

Ա. ՔԵԼՅԱՆ

ԵՊՀ սերվիսի ամբիոնի դոցենտ, տեխ. գ. թ.

ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԴԲՅԱԼՆԵՐԻ
ՀԱՄԱԼԻՐԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ

Զբոսաշրջությունը իր բովանդակությամբ բարդ համակարգ է: Հաշվի առնելով ըստ նպատակի և խնդիրների՝ այն բաժանվում է առանձին ձևերի: Սակայն ցանկացած ձևի զարգացումը կապված է մի շարք նախադրյալների հետ : Խնդիրը շատի ու քչի մեջ է, հետևաբար զբոսաշրջության ցանկացած ձևի զարգացման ներկայի ու ապագայի արդյունավետ կազակերպման համար անհրաժեշտ է տալ նախադրյալների ռեսուրսների համալիրային գնահատականը:

Բանալի բառեր՝ զբոսաշրջություն, գնահատական, համալիրային, նախադրյալ ռեսուրս, լեռ, լիճ, ծով, կազակերպում, գործունեության պլանավորում:

A. Авагян, С. Келян

ПРЕДПОСЫЛКИ КОМПЛЕКСНОЙ ОЦЕНКИ ТУРИЗМА

Туризм по своей сути сложная система. Учитывая цель и задачи этой деятельности, она подразделяется на отдельные подвиды. Однако развитие любого подвида связано с целым рядом предпосылок. Проблема не в большем или меньшем количестве, следовательно, чтобы эффективно организовать настоящее и будущее любого подвида в туризме, необходимо дать комплексную оценку ресурсов этих предпосылок.

Ключевые слова: туристический рейтинг, комплекс, фоновый ресурс, гора, озеро, организация, планирование

A. Avagyan, S. Qelyan

THE COMPLEX RATING OF TOURISM BACKGROUND

Tourism is a complex system in its subject matter. Taking into account its functions, aims and problems it is divided into some parts. Each part's development depends to several background. The problem is in less or more. Consequently to productively organize any part of tourism both in present and in the future we need to give the complex rating of background and resources. Keywords Tourism Rating Complex Background Resource Mount Lake Sea Organizing Function Planning

Key words: Tourism Rating Complex Background Resource Mount Lake Sea Organizing Function Planning

Խնդրի դրվածքը: Զբոսաշրջության այս կամ այն ձևի ընտրության, կազմակերպման համար անհրաժեշտ է համալիրային ձևով գնահատել տարածքի այն բոլոր հնարավորությունները (ռեսուրսները), որոնք անհրաժեշտ են ոլորտի զարգացման համար:

Մեթոդաբանությունը և մեթոդները: Օգտագործվել են Վ.Բոկովի, Բ.Խոբևի, Է.Ալանի (1), Ա.Ալեքսանդրովայի (2), Ե.Ջանջուղազովայի (3) կողմից օգտագործվող համալիրային, Մ.Գոլուբչիկի, Է.Ֆայբուսովիչի, Ա.Նոսնովի, Ս.Մակարի վերլուծության մեթոդները (4), մոտեցումները:

Զբոսաշրջության նախադրյալները բնական և հասարակական միջավայրի այս բոլոր բաղադրիչներն են, որոնց բազայի վրա ձևավորվում և զործում է զբոսաշրջության ոլորտը: Զբոսաշրջային նախադրյալները (ռեսուրսները) կարելի է բաժանել երկու խոշոր խմբի՝ բանական և բնական:

Բանական նախադրյալները մարդու պահանջմունքներն են, հասարակական պահանջարկը: Այստեղ զործում է նաև <<պակասության օրենքը>>, ըստ որի՝ մարդը զգում է ինչ-որ բանի պակաս և ձգտում է ճանապարհորդության միջոցով այն լրացնել:

<<Պակասության օրենքը>> դրսևորվում է նաև հասարակության մեջ, որը այն լրացնելու համար խրախուսում է զբոսաշրջության ոլորտի զարգացումը: Հասարակության պակասը նրա կարիքն է՝ առողջ, էկոլոգիապես մաքուր անձի ձևավորման, ռազմավարական, սոցիալ-տնտեսական խնդիրների լուծման, արտարժույթի ներհոսքի ապահովման համար:

Անհատը ձգտում է ճամփորդության միջոցով հարստացնել իր գիտելիքները, համամարդկային արժեքներով մեծացնել մտահորիզոնը, դառնալ ավելի քաղաքակիրթ, բարոյապես ավելի ամուր, դուրս գալ գավառական մտածելակերպի դաշտից: Աշխարհ տեսածը ավելի վեհ է և վեհանձն, նրան անհաս է ճղճիմ մտածելակերպը: Աշխարհ տեսածը վերադառնում է իր մայր երկիր, ավելի նորովի է վերաբերվում հայրենիքի արժեքներին, ըստ որի էլ ավելի է ամրապնդում իր տեղը և դերը հասարակության մեջ:

Զբոսաշրջության զարգացման կարևոր նախադրյալ են **հասարակական ռեսուրսները**՝ մշակութային արժեքները, մարդկային կապիտալը, աշխատանքային նորությունները, իրավական, տնտեսական ներդրումային առողջ կլիման:

Մշակութային արժեքները հին ու նոր սերունդների ստեղծած ազգային, համազգային գլուխգործոցն են, ազգի կենսակերպի իրեղեն վկաները: Մշակութային արժեքները զբոսաշրջության այցեքարտն են:

Զբոսաշրջային կազմակերպման գլխավոր գործոնը **մարդկային կապիտալն է**: Մարդն է իր կարողության չափով օգտագործում հասարակական ենթակառուցվածքները, մշակութային արժեքները, նրանք հասուն դարձնում զբոսաշրջիկին: Մարդկային կապիտալը զբոսաշրջության կազմակերպման մակարդակն է, հյուրընկալության ոգին, զբոսաշրջիկի ներաշխարհը թափանցելու կարողությունը:

Մարդկային կապիտալը ի գործու է համոզելու, ցանկացած իրավիճակից դուրս գալու, հյուրընկալի և հյուրի միջև բարեկամության կամուրջ գցելու: Նա իվիճակի է ուրիշների կողմից դեռևս չօգտագործված, նոր կարողություններ (ռեսուրսներ) բացահայտելու, եղածը նորովի օգտագործելու:

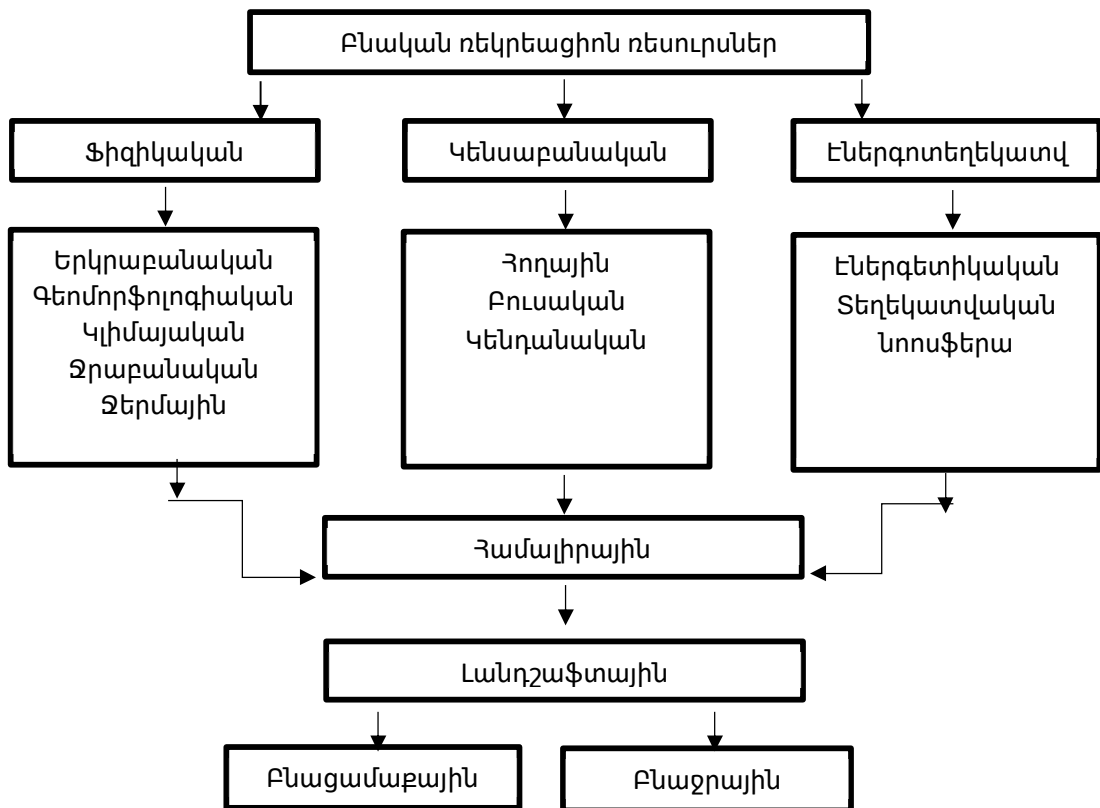
Մարդկային կապիտալը մրցակցային պայքարում հաղթելու գաղտնի զենքն է:

Զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման համար շատ կարևոր է երկրի քաղաքական կայունությունը, օրենքով ամրագրված երաշխիքները:

Զբոսաշրջության զարգացման բնական նախադրյալները (ռեսուրսները) աստծու կողմից շնորհված այն ամենն է, ինչ պիտանի է ոլորտի զարգացման համար: Բնական ռեսուրսները ավելի շատ են, ավելի կայուն և որոշակի: Բնության մեջ ամեն ինչը կատարյալ է, ներդաշնակ: Մարդը հասարակական միջավայրում ստացած <<շեղումները>> փորձում է և շտկում բնության մեջ: Բնությունը բերում է հոգու խաղաղություն, հանգստություն, օգնում է վերադարձնել կորցրած առողջությունը: Բնությունը ռեկրեացիայի գանձարանն է:

Ե. Ա. Ջանջուղագովան բնական ռեկրեացիոն ռեսուրսներն ընդհանրացում է ըստ նրանց գենեզիսի և տեսակների, դերի ու նշանակության:

Մանրամասն տես զծ. 1

Ինչպես երևում է գծապատկեր 1-ից, բնական ռեկրեացիոն ռեսուրսները Ե. Ա. Ջանջուղագովյան բաժանում է երեք մեծ խմբերի՝ ֆիզիկական, կենսաբանական և էներգատեղեկատվական, որոնցից յուրաքանչյուրն, իր հերթին բաժանվում է ենթախմբերի և այլն[4]:

Երկրի մակերևույթի **երկրաբանական և գեոմորֆոլոգիական կառուցվածքները**՝ որպես զբոսաշրջության նախադրյալներ, միասնական ձևով են հանդես գալիս: Զբոսաշրջության համար ավելի մեծ նշանակություն ունեն պլատֆորմները, գեոսինկլիաները, լեռնաշղթաները, գագաթները, գետնահովիտները, կիրճերը, կարստային ձևերը, քարայրերը, սառցադաշտային դաշտերը, մակերևույթի հրաբխային ձևերը:

Հավաքական կերպով ասած՝ լեռները գրավիչ են իրենց դժվարամատչելիությամբ: Զբոսաշրջիկ լեռնագնացը լեռներում քնփորձում է դրսևորել իր կամքը, նվաճել դժվարահաս գագաթները, ստանալ երկնային ավելի մոտ լինելու, տիեզերականին հաղորդակցվելու բերկրանքը: Բարձրադիր

գազաթներից աշխարհը ավելի ընդարձակ է երևում, մարդը իրեն բոլորից վեհ է զգում:

Լեռների սպիտակահեր գազաթները կենսափորձ են դարերի ընթացքում կուտակված իմաստության, սառը դատողության, մաքրամաքուր սառցի նման բյուրեղացած մտքեր, ազնվություն են:

Լեռների անդնդախոր կիրճերը, քարայրերը, զբոսաշրջիկներին իրենց գիրկը առնելով, մեկուսանալու, խորհելու, ինքնաբացահայտելու հնարավորություն են տալիս:

Լեռներն ունեն պատմություն, որը զբոսաշրջիկին տանում է միլիոնավոր տարիների խորքերը, սովորեցնում մտածել, տրամաբանել, անցյալը և ներկան գիտականորեն շաղկապել:

Լեռների ընդերքում առաջացող կարստային քարայրերը մարդկային պատմությանն են հիշեցնում: Նրանցում է ապաստան գտել *homosapienc*-ը: Քարայրերում են գտնվել մարդը, մարդածին բազմաթիվ առարկաներ: Քարայրները այսօր էլ խավար զբոսաշրջության վայրեր են:

Զբոսաշրջային առումով լեռների օգտագործման դասական օրինակ կարող է ծառայել Ալպերը: Ալպերի ռելիեֆը բարդ է, այստեղ կան 4000 մ և ավելի մեծ բարձրություն ունեցող տասնյակ դժվարամատչելի գագաթներ, խոր կիրճեր ու ձորեր, տեղ-տեղ ուղղաձիգ լեռնալանջեր:

Ալպերում մարդու և լեռան հավերժական կապն է, մարդու ձգտումը դեպի դժվարամատչելի գագաթներ, ծաղկազարդ մարգագետիններ, կենարար աղբյուրներ, գահավեժ գետեր:

Լեռներում զբոսաշրջության բնական կարողություններին մարդն իրենն է ավելացրել, այդ առումով հայտնի է Շվեյցարիան: Ալպյան լեռները գրավում են Շվեյցարիայի տարածքի $\frac{2}{3}$ -ը: Զբոսաշրջության հնարավորությունները մեծացնելու համար այստեղ ստեղծվել են բազմաթիվ ենթակառուցվածքներ: Երկաթուղիները բարձրանում են մինչև 2220 մ բարձրությունները: Պիլատոս լեռան լանջին 48% թեքության վրա աշխատում է ատամնավոր երկաթուղի, գրիմզելի լեռնանցքում վերամբարձ սարքը հաղթահարում է տեղ-տեղ ուղղաձիգ լանջերը: Ընդհանրապես, Ալպերում կան 120.000 լեռնադահուկային ուղիներ, նրանցից ամենամեծն ունի 23 կմ երկարություն:

Ամենուրեք հյուրանոցներ են ու հանգստյան տներ, առողջարաններ, ամառային ու ձմեռային զբոսաշրջության սպասարկող օբյեկտներ: Այս ամենի շնորհիվ մեկ տարում Շվեյցարիայում զբոսաշրջությունից ստացվող եկամուտները հասնում են 17.1 մլրդ դոլարի (2019թ.):

Հիմալայան լեռները բնության հզորության և մարդկային մշակույթի ամենակարողության ներդաշնակությունն են: Հիմալայները աշխարհի ամենամեծ, ամենաբարդ լեռնաշխարհն են: Գրավիչ են երկնքին հասնող լեռնագագաթներով, անդնդախոր կիրճերով, սառցադաշտերով, հորդառատ

գետերով: Հիմալայները տարածվում են Հնդկաստանի, Նեպալի, Պակիստանի, Բուրմայի և Չինաստանի տարածքներում:

Զբոսաշրջային առումով ամենից գրավիչը է Նեպալի հատվածն է: Հիմալայների 10 բարձր գագաթներից 8-ը այդ թվում՝ Ջոմոլունգման, գտնվում են այստեղ: Նեպալում զարգացած է պարաշուտներով և օդապարիկներով թռիչքները, գետերով լաստանավերով լողալը, ջունգլիներում որսորդությունը, ավալինիզմը:

Այստեղ հեռավոր ձորերում կան բազմաթիվ միջնադարյան ամրոցներ, պալատներ, տաճարներ: Ըստ ավանդության՝ Լումբինի տաճարում է ծնվել Գաուտամի Բուդդան: Կատմանդուի հովտում գտնվում է Շիվա աստծու պատվին կառուցված տաճարը: Գապուրում կա միջնադարյան պալատների մեծ համալիր:

Կլիմայական նախադրյալների մեջ են մտնում օդային զանգվածները, նրա շարժումները, օդի ջերմաստիճանները օրական և տարեկան տատանումները, մթնոլորտային տեղումները, ճնշումները, նրանց փոփոխությունները, սեզոնայնությունը, տարվա եղանակների փոփոխությունը ըստ աշխարհագրական լայնության և ըստ ծովից ունեցած բարձրության:

Զբոսաշրջիկների համար եղանակների վիճակը կարևոր է: Հյուսիսի բնակիչները տարվա հատկապես տաք եղանակներին ձգտում են իջնել հարավ՝ օգտվելու, ընդունելու արևային բուժում: Հարավի բնակիչները, հակառակը, ձգտում են շոգ սեզոններին մեկնել հյուսիսի գոլ շրջաններ:

Առողջության համար օգտակար են նաև ձնառատ ձմեռները, ցրտերը: Խնդիրը չափի մեջ է: Որոշակի հիվանդությունների կամ էլ ուղղակի վատառողջների համար ցանկալի չեն ջերմաստիճանների կտրուկ փոփոխությունները, մթնոլորտային ճնշման տարբերությունները: Մեծ չափի արևային լոգանքները կարող են մաշկային այրվածքներ առաջացնել: Խնդիրը անհատի առողջական վիճակի, չափի մեջ է:

Զրաբանական նախադրյալների մեջ են մտնում ծովերը, լճերը, գետերը, սառցադաշտերը, ճահիճները, աղբյուրները, հեյզերները, ստորերկրյա գետերը, ջրվեժները, հանքային ջրերը: Նրանք բոլորն էլ ունեն ռեկրեացիոն նշանակություն:

Ծովերը, լճերը և գետերը գրավիչ են իրենց ավազապատ լողափերով, նավագնացության սպորտային, ձկնորսական կարողություններով: Արևադարձային շրջաններում ծովերի հատակներում կա յուրահատուկ բուսական, կենդանական աշխարհ, Ավստրալիայի ափամերձ ծովերում և մերձհասարակածային այլ ծովերում կորալյան պոլիպների կողմից ստեղծված բազմաթիվ ստորջրյա կղզիներ կան, որոնք բացառիկ են իրենց կառուցվածքով և շրջակա ջրերի բուսական, կենդանական աշխարհով:

Ծովերը գրավիչ են խոշոր կաթնասուններով՝ կետաձկներով, դելֆիններով, շնաձկներով, փոկերով, ծովացլերով, ձկնաշխարհով:

Լեռնային գետերում աստիճանաբար մեծ զարգացում է ստանում լաստերով փոքր նավերով ճամփորդելը: Ճահիճները հատկապես տունդրայի բնական զոնայում ամռանը գրավիչ են թռչնաշխարհով, ձմռանը նրանք հրաշալի որսորդության վայր են:

Հեյզերներն ունեն գեղագիտական նշանակություն, մեծ է նրանց բուժիչ նշանակությունը:

Հանքային ջրերը թերևս մարդու կողմից օգտագործվող ամենահնագույնդեղամիջոցներն են: Աշխարհի առողջարանների մեծ մասը ստեղծված է հանքային ջրերի բազայի վրա:

Ջրվեժներն ունեն գեղեցկության և բնության հզորությունը ներշնչող կարողություն: Գեղագիտական, ճանաչողական, հոգեբանական ներքին էներգիայով նրանք իրենց են ձգում զբոսաշրջիկին: Դասական օրինակ կարող է ծառայել Նիագարան:

Նիագարայի ջրվեժը գտնվում է Հյուսիսային Ամերիկայում՝ Էրի և Օնտարիո լճերը միացնող Նիագարա գետի վրա: Այժի կղզիով բաժանվում է երկու մասի՝ ձախակողմյան՝ Կանադական (լայնությունը 800 մ, բարձրությունը 48 մ անցնում է ջրի ծախսի մոտ 95%) և աջակողմյան՝ Ամերիկյան (լայնությունը 300 մ, բարձրությունը 51 մ): Ջրի 5.9 հզ. խ.մ վրկ.: Ջրի ծախսի 50-75% օգտագործվում է կանադական և ամերիկյան էլեկտրակայաններում: Ընդ որում, էլեկտրակայաններում գիշերային ժամերին ավելի շատ էներգիա ստանալու նպատակով ջրթողն ավելացվում է:

Ջբոսաշրջությունն այստեղ ունի շուրջ 200 տարվա պատմություն: Անհատական այցելուների քանակը ավելացնելու համար սկսվել են տարբեր միջոցառումներ կազմակերպել, 1858 թ. մի ավից մյուսը անցել են առաջին լարախաղացները: Ջրվեժից փայտե, մետաղե տակառներով իրենց ցած են նետել արկածախնդիրները: Սակայն մասսայական զբոսաշրջությունը սկսվեց 1960թ., երբ երկու կողմերում գտնվող Նիագարա ֆոլգ քաղաքներում սկսվեցին կառուցվել հյուրանոցներ, խաղատներ, զվարճանքի տարբեր կենտրոններ, և Նիագարան կոչվեց *փոքր Լաս Վեգաս*:

Ձմեռային ամիսներին Կանադական մասում կազմակերպվում է լույսերի ձմեռային փառատոն, որի ընթացքում 6 կմ երկարությամբ ափամերձ շրջանում ստեղծվում են լուսավոր կառուցվածքներ: Կազմակերպվում են համերգներ, հրավառություններ, այդ օրերին այստեղ են գալիս մոտ մեկ մլն զբոսաշրջիկներ:

Նիագարան համարվում է նաև նորապսակների վայր, ամեն տարի այստեղ են գալիս մոտ 50.000 նորապսակներ:

Ընդհանուր առմամբ, Նիագարայում զբոսաշրջիկների տարեկան քանակը հասնում է 14 մլն: Էկոլոգիական վիճակը կարգավորելու համար երկու կողմերում էլ ստեղծվել են պարկեր:

Կենսաբանական նախադրյալների մեջ են մտնում հողաբուսական ծածկը կենդանական աշխարհը: Զբոսաշրջային առումով նրանք ունեն գիտա-կրթական, ճանաչողական, էկոլոգիական նշանակություն:

Հողը մոլորակի, երկրի անցած պատմությունն է: Հողը պարունակում է քաղաքակրթության մասունքները: Հողը ներշնչում է, նա հիշողություն ունի: Հիշում է հանուն հողի պայքարի ելած նախնիների: Այստեղ արդեն անցում է կատարվում կենսաոռոտից դեպի ռազմավարական ռեսուրս: Հողում նախնիների մասունքներն է, որոնք ոգեղեն ալիք են առաջացնում, հայրենասիրություն ուսուցանում: Հողը օտարության գնացածներին դեպի նախնիների հայրենիք է կանչում, հողը հայրենասիրություն է, ռազմաշունչ ոգի, պայքարի ոգի:

Բուսական աշխարհը առողջության գլխավոր գրավականն է: Անտառները բերում են մաքուր օդ, հոգու անդորրություն, մեկուսանալու, խորհելու, հանգստանալու հնարավորություն: Անտառները հավաքչության աղբյուր են իրենց բազմաթիվ ու բազմատեսակ պտուղներով, հատապտուղներով, սնկերով: Անտառները որսորդության հրաշալի վայր են: Նրանք իրենց են ձգում արկած որոնողներին:

Զբոսաշրջության համար մեծ նշանակություն ունեն վայրի կերակրաբույսերը, դեղաբույսերը, սնկերը, համեմունքները:

Կենդանական աշխարհը իր գոյությամբ բերում է բնության ներդաշնակության, տարբեր տեսակների դիալեկտիկական միասնության մտածելակերպ: Յուրաքանչյուրի ներկայությունը պայմանավորված է մյուսներով: Այստեղ ոչինչ չկա հենց այնպես: Կա խոտակեր, կա գիշատիչ. նրանք հաշվեկշռում են միմյանց, ապահովում միմյանց գոյությունը: Կենդանիների ներդաշնակումը սովորեցնում է, դաստիարակում և պարզ ձևով ցույց տալիս, որ կյանքը գոյության պայքար է, հաղթում է ուժեղը, հաղթողին չեն դատում: Հաղթողին երկրպագում են, պաշտում:

Կենդանական աշխարհում յուրահատուկ գիտաճանաչողական նշանակություն ունեն միջատները: Մրջյունները աշխատասիրության, համերաշխության, միասնության, հավասարության խորհրդանիշ են: Մեղուները աշխատասեր են, ծուլին, անբանին չհանդուրժող. նա կարողանում են ծաղկից վերցնել ամենաարժեքավորը՝ նեկտարը: Սարդի համար աշխարհը իր հյուսած տարածքն է, այստեղ ներս մտած օտարին նա ոչնչացնում է: Որպես ընդհանրացում՝ զբոսաշրջիկին պետք է ցույց տալ, հասկացնել, որ կենդանիներից, հատկապես միջատներից շատ բան կարելի է սովորել:

Էներգատեղեկատվական նախադրյալների տեղեկատվությունն է նոոսֆերայի մտածելակերպը, գաղափարը, որն օժտված է իր ներքին էներգիայով:

Տեղեկատվությունը հասարակության զարգացման շարժիչ ուժն է, զարգացած հասարակության գոյության գրավականը: Տվյալ քաղաքակրթության

տեղեկատվության չափը որոշում է, թե նա ինչպիսի խնդիրներ կարող են լուծել [2]:

Տեղեկատվական հասարակությունում (տեղեկատվական քաղաքակրթությունում) գլոբալ մասշտաբներով ստեղծվում է ցանցային տնտեսություն: Նույն սկզբունքներով ստեղծվում է ցանցային զբոսաշրջություն: Ցանցային զբոսաշրջությունը այսօրվա պահանջն է, որն ունի զարգացման իր ներքին էներգիան: Ընդ որում, իրողությունն է տնտեսական արդյունավետության այն գաղափարը, որ ընդհանրությունը ավելի ուժեղ է, քան նրա առանձին մասերի կարողությունների թվաբանական միասնությանը: Այդ միասնության ստեղծման ներքին էներգիան հիմնված է մարդկային կապիտալի վրա:

Մարդկային կապիտալը հետինդուստրիալ տնտեսությունը աստիճանաբար վերածում է սերվիսային տնտեսության:

Ըստ Օ. Վերիլովայի՝ սերվիսային տնտեսությանը բնորոշ են ճկունությունը, բարձր գործարարությունը, որոշումների արագ ընդունումը, ցանցային կազմակերպումը, շարժումների ազատությունը [3]:

Սերվիսային կամ նոր տնտեսությունում, ըստ Մ. Կաստելսի, արտադրողականությունն ավելի է կախված գիտության և տեխնիկայի կիրառումից, ինչպես նաև տեղեկատվության մենեջմենտ ստանալուց [4]:

Զբոսաշրջության համակարգը, լինելով սերվիսի բաղադրիչ, ենթարկվում է նրա կազմակերպման և գործունեության ապահովման սկզբունքներին:

Զբոսաշրջությունը իր ներկայիս բարձրագույն մակարդակով նոսֆերայի դաշտում է: Դաշտ, որի ստեղծողը մտավոր աշխատանքն է: Մտավորը, գիտականը, խտացրած ձևով հանդես է գալիս մարդկային կապիտալի մեջ: Ընդ որում, այստեղ մարդկային կապիտալը ոչ թե ընդհանուր հասարակական տեսական հասկացություն է, այլ գիտելիքներով հարուստ հասարակության, տնտեսության շարժիչ ուժն է: Անհատներն են կերտում ապագան: Ինչպես երևում է, աշխարհի սերվիսի տարբեր ձևերի կազմակերպման մեջ անհատներն են եղել գլխավոր կերտողները՝ Թ. Կուկը՝ զբոսաշրջային, Յ. Ռիտցը՝ հյուրընկալության, սննդի մատակարարման՝ Ռ. Կուկը և նրա հետևորդներ Մագդոնալդ Էդայրները և ուրիշներ:

Ֆիզիկական, կենսաբանական և էներգատեղեկատվական նախադրյալները հիմնվելով միասնության սկզբունքների վրա, ավելի մեծ արդյունք են տալիս:

Զբոսաշրջության նախադրյալների ռեսուրսների համալիրային գնահատականը: Համալիրային գնահատականն ունի երկակի բովանդակություն՝ առաջինը առանձին տեսակի նախադրյալի գնահատականն է զբոսաշրջության տարբեր ձևերի զարգացման տեսանկյունից: Այն կարելի է համարել անհատական գնահատական երկրորդը որոշակի տարածքի ռեսուրսային բոլոր կարողությունների ընդհանուր (ռեկրեացիան) գնահատականն է: Առաջինի դեպքում վերցվում են ռեկրեացիան առումով նշանակություն ունեցող առանձին

օբյեկտներ՝ ծով, գետ, լիճ, լեռ, անտառ և այլն, երկրորդ դեպքում՝ ըստ շրջանների (դեստինացիաների):

Զբոսաշրջային կամ ռեկրեացիան դեստինացիայի որոշակի տարածք է, որտեղի բնական և հասարակական բոլոր ռեսուրսները ծառայում են մեկ ռեկրեացիոն նպատակի: Դեստինացիայի սահմանները, տարածականությունը որոշակի են, փոփոխական են մասշտաբները:

Դեստինացիայի մեջ, բացի Ե. Ա. Ջանջուգազովայի կողմից առաջարկվող բնացամաքային և բնաջրային ռեսուրսներից, հաշվի են առնվում նաև հասարակական՝ քաղաքակրթության ռեսուրսները: Այս երկուսի միավորումից ստացվում ձևավորվում է զբոսաշրջային յուրահատուկ կարողության լանդշաֆտ, ռեկրեացիոն, համալիրային, դեստինացիա լանդշաֆտ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Զբոսաշրջության ոլորտի նպատակային ձևի ընտրության, պլանավորման, կազմակերպման և արդյունավետ գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ է բացահայտել, վերլուծել և գնահատել բնական (հասարակական) և բնական այն բոլոր նախադրյալները (ռեսուրսները, կարողությունները), որոնք հիմք են հանդիսանում ոլորտի զարգացման համար:
2. Համակարգային մոտեցումը հնարավորություն է տալիս տարածքի բնական և բնական կարողությունների, սոցիալ-տնտեսական զարգացման և զբոսաշրջության զարգացումը տեսել մեկ դիալեկտիկական միասնության մեջ:

Գրականություն

1. Աշխարհագրության արվեստն ու գիտությունը, կազմողներ և խմբագիրներ՝ Ջորջ Դեմկո, Վլադիմիր Աննեկով, Թարգմանիչ և խմբագիր Կ.Ալեքսանյան, Երևան 2007, էջ 20-33:
2. **Александрова А.Ю.**, Международный туризм Оз-во Кно-Рус, Москва, 2010, 460 с.
3. **Джанджугазова Е.А.**, Маркетинг туристских территории Москва, Академия, 2006
4. **Голубчик М.М. , Файбусович Э.Л., Носонов А.М., Макаров М.М.**, Экономическая и социальная география, Москва. Владос, 2004, с. 43.

Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել խմբագրական խորհրդի անդամ, աշխ.գ.դ., Ա.Ռ.Ավագյանը: